

Förstudie regional testbädd

DELRAPPORT 2: FÖRSLAG PÅ STRUKTUR, FINANISERING OCH
ORGANISATION FÖR EN GEMENSAM TESTBÄDD

Sweco Society tackar för förtroendet att genomföra arbetet med att kartlägga en framtida regional testbädd åt Region Örebro län. Denna rapport är den andra av två. Sweco har tidigare genomfört en enkätundersökning, intervjuer och workshoppar på plats för att på så sätt erhålla en uppfattning om vilka förutsättningar kommunerna har för att delta i en framtida testbädd. I den här rapporten ligger fokus på ett förslag till struktur, finansiering och organisation för en gemensam testbädd.

Sweco – Europas ledande konsultföretag inom hållbar samhällsutveckling. Med 15 000 samhällsutvecklare inom olika discipliner visar vi morgondagens lösningar och bidrar de globala hållbarhetsmålen.

INNEHÅLL

1. INLEDNING.....	3
1.1 Vad är en testbädd?.....	3
1.2 Förstudiens syfte	4
1.3 Bakgrund till förstudiens andra del	4
2. REGIONAL UTVECKLINGSSTRATEGI	6
3. TESTBÄDD ÄLDRE OCH FUNKTIONSNEDSATTÄ	8
3.1 Testbäddens roll i det regionala innovationssystemet	10
3.2 Hur arbetar testbädden?	10
3.3 Vad är utmärkande för Testbädd äldre och funktionsnedsatta?	12
3.4 Vilka möjliga hinder finns för etablering av en testbädd?	13
4. SWECOS FÖRSLAG TILL STRUKTUR, FINANSIERING OCH ORGANISATION	15
4.1 Region Örebro Läns roll i den regionala testbädden	15
4.2 Kommunernas roll i den regionala testbädden	17
4.3 Testbädden i förhållande till omkringliggande strukturer	18
4.4 Hållbarhet i förslaget	19

1. INLEDNING

2016 tog regeringen tillsammans med Sveriges kommuner och landsting fram Vision e-hälsa 2025. Visionen slår fast att Sverige skall vara bäst i världen på att använda digitaliseringens och e-hälsans möjligheter i syfte att underlätta för människor att uppnå en god och jämlik hälsa och välfärd samt utveckla och stärka egna resurser för ökad självständighet och delaktighet i samhällslivet.¹

Hur rustade var kommunerna i Örebro län för att nå målet om att bli världsledande på digital teknik? Under 2017 och 2018 genomförde samtliga kommuner i Örebro län en LIKA-värdering, ett självvärderingsverktyg som är framtaget för att stödja kommunerna i en fortsatt digitalisering. Självvärderingen visade brister när det gäller ledning, kompetens och användning inom samtliga kommuner i länet. Den visade att det var långt kvar till visionen om att bli bäst på att använda digitaliseringens och e-hälsans möjligheter för äldreomsorgen och för funktionsnedsatta. Slutsatsen var att takten måste ökas avsevärt. Befolkningen i regionen blir snabbt äldre samtidigt som personaltillgången minskar. För att möta den utmaningen behöver såväl kommunerna som regionen initiera en samverkansstruktur som tar tillvara den kunskap som finns i regionen och genom samarbete sprida goda exempel och idéer för att möta framtidens utmaningar.

Testbädd äldre och funktionsnedsatta drivs operativt av Alfred Nobel Science Park tillsammans med Örebro kommun. Region Örebro län är med och finansierar en koordinatorstjänst på Science park. Då testbädden permanentades i februari 2017 tillkom ett uppdrag att involvera övriga kommuner i testbädden. Detta är ett omfattande och komplext arbete då förutsättningarna i länets kommuner varierar både storleksmässigt, organisatoriskt, resursmässigt, kompetensmässigt och kulturellt. Ett första steg för detta är att kartlägga kommunernas förutsättningar via en förstudie samt arbeta fram en struktur för organisation och uppstart.

1.1 VAD ÄR EN TESTBÄDD?

Vinnovas definition är en fysisk eller virtuell miljö där företag, akademi och andra organisationer kan samverka vid utveckling, test och införande av nya produkter, tjänster, processer eller organisatoriska lösningar inom utvalda områden. Anledningen till att rapporten använder Vinnovas definition är att förstudien ligger till grund för en ansökan om bidrag för en utvidgning av den redan befintliga verksamheten till Vinnova.²

¹ Den som vill veta mer om vision 2025 kan titta närmare på Visionens insatsområden på www.ehalsa2025.se

² Vinnova är Sveriges innovationsmyndighet med uppdraget att stärka landets innovationsförmåga och bidra till hållbar tillväxt. Vinnova arbetar för att stärka möjligheten för testbäddar i Sverige. Syftet är att fler företag och organisationer skall få bättre tillgång till test- och demonstrationsmiljöer. I Sverige finns hundratals testbäddar inom olika verksamhetsområden. Allt från energi och miljö till smarta städer. Inom området hälsa finns några testbäddar som riktar sig specifikt till äldre och funktionshindrade varav Testbädd äldre och funktionsnedsatta är en.

1.2 FÖRSTUDIENS SYFTE

I Örebro har det sedan 2013 funnits en testbädd för att stödja utveckling och implementering av lösningar och innovationer inom välfärdsteknologi. Målgruppen eller slutanvändarna för testbäddens resultat har varit verksamheter och service för äldre och personer med funktionsnedsättning. Nästa steg i arbetet är att involvera resterande kommuner i länet i testbädden. För att utvecklingen av den regionala samverkanstrukturen kring testbädden ska bli optimal i förhållande till varje kommuns behov och förutsättningar har Region Örebro Län upphandlat en förstudie. Förstudien ska ta fram förslag på struktur, finansiering och organisation för en gemensam testbädd för utveckling av välfärdsteknologi som gynnar individen, samhället och näringslivet i Örebro län. Arbetssätt och lärdomar från den befintliga testbädden kommer att ligga till grund för en regional testbädd i samverkan.

Kartläggningen består av två delar varav den första delen kartlade kommunernas intresse för att ingå i en regional testbädd. Den föreliggande rapporten är kartläggningens andra del. Det är en rapport som syftar till att ta fram ett förslag på struktur, finansiering och organisation för en regional testbädd i samverkan.

1.3 BAKGRUND TILL FÖRSTUDIENS ANDRA DEL

Förstudien inleddes med att Sweco ut en enkät till de nio kommuner som ingår i förstudien. Av 18 möjliga respondenter svarade 13. Därefter genomfördes intervjuer med nyckelpersoner i de olika kommunerna. Sammantaget intervjuades 12 personer i olika ledande befattningar. Kompletterande intervjuer genomfördes i efterhand med personer som kunde tillföra utredningen intressanta kunskaper och perspektiv. När intervjuerna var genomförda låg den insamlade kunskapen till grund för en serie workshoppar som genomfördes på plats i kommunerna. Sweco besökte 6 av de 9 kommuner som ingick i undersökningen. Sammantaget medverkade runt 60 personer på workshopparna.

Resultatet av enkätundersökningen visar att kommunerna saknar specialistkompetens inom en rad områden som är kopplade till välfärdsteknik. Det finns ett intresse för förändringsarbete och samverkan och majoriteten av kommunerna beskriver att samarbetet med universitet och högskolor är önskvärt och att det behövs en kontaktperson mellan kommunerna och forskningen för att möjliggöra detta.

Kommunerna upplever att det saknas en tydlig strategi och mål för digitaliseringsarbetet. De farhågor som kommunerna såg med en medverkan i en framtida regional testbädd handlade om att kostnaden skulle bli för hög i relation till vinsten eller effekten av medverkan. Sweco uppfattar att farhågan var kopplad till en föreställning om att kommunerna tillsammans skulle finansiera den eventuella testbädden.

Resultatet av intervjuerna och de workshoppar som Sweco genomförde visade att kommunerna saknar en tydlig strategi och omvärldsbevakning när det gäller frågor om e-hälsa och digital teknik. Det finns både teknikoptimism och teknikpessimism bland de anställda och i ledningen. Teknikpessimismen var något högre bland de anställda. Majoriteten av kommunerna uppger att de kommer att saknas personal i framtiden. Det gäller särskilt sjuksköterskor och teknisk personal. Resultatet från såväl enkäten, intervjuerna och workshopparna visar att kommunerna ser samverkan som ett sätt att lösa framtidens vård- och omsorgsutmaningar.

Swecos rekommendation är att ett samarbete med en regional testbädd kan hjälpa kommunerna med sin önskan att i större utsträckning än idag digitalisera vård- och omsorgsarbetet. Förslagsvis sker detta arbete till en början i projektform. Sweco föreslår att varje kommun utser ett digitaliseringsombud. Det kan i sin tur leda till ett samarbete mellan testbädden och näringslivet för att lösa kommunernas utmaning. Det kan också leda till att universitetet eller någon annan aktör i det nätverk som testbädden arbetat upp kan bistå med hjälp om det gäller något av de områden som rapporten identifierat som centrala. Digitaliseringsombudet bidrar till att testbäddens arbete blir behovsstyrt. Rollen som digitaliseringsombud inbegriper också:

- Att ingå i ett nätverk där tolv andra digitaliseringsombud kan samordna och diskutera regionens utmaningar från ett kommunalt perspektiv.
- Möjlighet att samordna test, producera och sprida kunskap om produktutvärderingen till andra kommuner.
- Genom digitaliseringsombudet kan entreprenörer och företag testa system och produkter i kommunerna.
- Ombuden kan genom testbäddens upprättade kontakter med universitet upprätta samarbete med forskare som kan utvärdera de system och produkter som kommunerna implementerar.

För att testbädden skall implementeras krävs en tydlig politiska vilja vilket manifesteras genom tillsättningen av ett digitaliseringsombud med ett tydligt mandat att driva framtidsfrågor inom området.

2. REGIONAL UTVECKLINGSSTRATEGI

”Behoven av kompetens, bostäder, kultur och miljö visar tydligt hur stor nytta vi har av att växa och komplettera varandra. Ett förhållande som sannolikt kommer att öka med tiden. Beroendet är ömsesidigt och gott.”³

I den regionala utvecklingsstrategin, vilket är en gemensam vägvisare för hur länets kommuner, näringsliv, myndigheter, universitet och civilsamhälle skall utveckla länet tillsammans, finns ett antal utmaningar och möjligheter listade som har direkt bäring för en framtida regional testbädd. Rapporten beskriver att länets samtliga kommuner är beroende av varandra och att ett samarbete över gränserna är en förutsättning för tillväxt.

Den regionala utvecklingsstrategin beskriver hur digitaliseringen förändrat samhället och människors förhållningssätt till varandra i grunden.⁴ Förändringen påverkar människors samspel, men också hur varor och tjänster designas, produceras och distribueras. Digitalisering i kombination med automatisering skapar möjligheter och förändringar för företag och offentliga verksamheter. Digitaliseringen kommer att påverka arbetsätt, vilket i sin tur innebär utmaningar när det gäller omställning. För att den nya infrastrukturen skall vara möjlig krävs att uppkoppling eller bredband är tillfredställande. Så är fallet i länets städer, men det ser inte lika bra ut på landsbygden.⁵

Länets befolkning blir äldre

Den regionala utvecklingsstrategin konstaterar att befolkningen blir allt äldre i regionen. Det kommer i sin tur att ställa krav på sjukvården och på kommunernas äldreomsorg. För att möta den utmaningen krävs effektivisering och kompetenshöjning, men också ekonomiska resurser och samverkan över organisationsgränser. Genom hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande insatser kan livskvaliteten öka för den enskilda individen. Det leder i sin tur till minskade utgifter för vård och omsorg. Men trots alla insatser kommer fler äldre att behöva ytterligare insatser från samhället i samband med åldersrelaterade sjukdomar. Det kommer att väcka frågor om prioriteringar, etik och ekonomi. Utvecklingen leder till ett ökat behov av personal inom vård- och omsorgssektorn. Det leder sannolikt till brist på arbetskraft. För att möta dessa utmaningar pekar rapporten ut en strategisk inriktning:

- möta utmaningar inom folkhälsoområdet genom lokal och regional samverkan,
- utveckla en tillgänglig och framtidsinriktad hälso- och sjukvård och omsorg genom samverkan med andra regioner och landsting, samt genom samverkan mellan länets kommuner och Region Örebro län.

³ Tillväxt och hållbar utveckling i Örebro län. Regional utvecklingsstrategi 2018–2030, s. 7.

⁴ Tillväxt och hållbar utveckling i Örebro län. Regional utvecklingsstrategi 2018–2030, S.17

⁵ När Sweco talar med den som är ansvarig för uppbyggnad av bredband finns det förhållandevis stora områden som saknar bredband idag. En total utbyggnad är inte möjlig kostnadsmässigt. Det finns en del lösningar i form av master för det kommande 5g, men det är inte sannolikt att de kommer att bekostas av kommersiella intressen. Här finns en utmaning för inte bara Örebroregionen. Det är en problematik som hela Sverige brottas med.

De prioriterade områden som pekas ut är:

- näringslivs- och entreprenörskap,
- innovationskraft och specialisering,
- kunskapslyft och utbildning samt
- hälsofrämjande arbete och hälso- och sjukvård.

Näringsliv och entreprenörskap

Den regionala utvecklingsstrategin beskriver vidare regionens näringsliv som lönsamt och i nivå med övriga riket. Dock arbetar färre än riksgenomsnittet i växande branscher. Det finns ett behov av fler småföretag där nya jobb skapas.⁶ För att möta dessa utmaningar lämnar rapporten förslag om att:

- skapa ett företagsklimat där entreprenörer har goda förutsättningar att starta, driva och utveckla företag,
- underlätta för fler etableringar, investeringar och finansiär- finansmöjligheter.

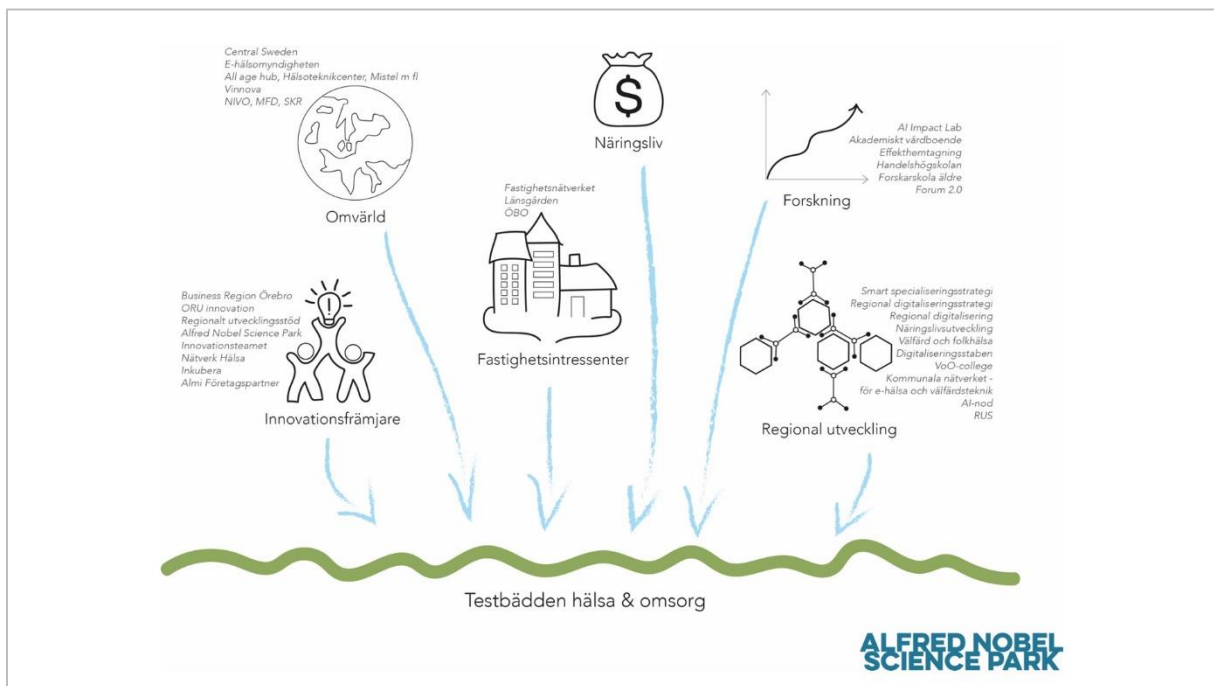
Innovationskraft och specialisering

Ett sätt att öka innovationskraften och samtidigt öka graden av specialisering är samverkan mellan universitet och samhälle. Det leder till att såväl utbildning som forskning blir mer attraktiv och konkurrenskraftig. Och det sker främst genom att privata, offentliga och civila aktörer arbetar tillsammans för att bygga upp innovativa miljöer för forskning, tester och demonstration. Detta skapar samhällsutvecklande innovationer samt nya tekniker och processer inom industrin. Arbetet med innovation och specialisering bör ske i syfte att:

- Fördjupa långsiktig samverkan inom länets utpekade innovationsstrategiska prioriteringar – smart specialisering,
- utveckla och stärka den innovationsstödjande infrastrukturen i länet för att etablera internationellt konkurrenskraftiga forsknings- och innovationsmiljöer,
- stärka universitetssjukvården inklusive den högspecialiserade hälso- och sjukvården i länet och dess omgivande utvecklingsmiljöer.

⁶ Tillväxt och hållbar utveckling i Örebro län. Regional utvecklingsstrategi 2018–2030, S.21

3. TESTBÄDD ÄLDRE OCH FUNKTIONSNEDSÄTTA

Bakgrund

Testbädd Äldre och funktionsnedsatta är den permanenta fortsättningen av den vinnovafinansierade testbädden Smarta Äldre som fanns mellan 2013 och 2017. Testbädden drivs gemensamt av Alfred Nobel Science Park, Region Örebro Län och Örebro kommun. Syftet med testbädden är att i samverkan stötta nya lösningar och innovationer som kan bidra till äldres och funktionsnedsattas delaktighet, trygghet och självständighet. Genom testbädden skapas en struktur där företag och innovatörer kan utveckla och testa nya lösningar med utgångspunkt i behoven hos äldre och funktionsnedsatta.

Nätverk

Utveckling handlar om att skapa processer och metoder för att på bästa sätt utvärdera och säkerställa att den kunskap som testbädden genererar kommer så många som möjligt till godo. För att den processen ska kunna hålla tillräcklig verkshöjd och tempo krävs en god tillgång till relevanta kompetenser och kontakter. Genom att befinna sig under Alfred Nobel Science Park har testbädden tillgång till ett stort nätverk. Ett exempel är Nätverket för innovationer inom vård och omsorg (NIVO) där erfarenhet och kunskap kan förmedlas från andra regioner och testbäddar. Den nätverksstruktur som erbjuds av Alfred Nobel Science Park innebär också en möjlighet att koppla samman en rad olika aktörer som kommuner, företag, entreprenörer och forskare. Parken har ett nära samarbete med andra aktörer inom det innovationsfrämjande systemet, som till exempel Almi och Inkubera.

Forskning

Genom Alfred Nobel Science Park finns sedan länge ett etablerat samarbete med Örebro universitet. I sitt nätverk har testbädden tillgång till Örebro universitets forskarskola och forskargrupperna inom Successful Ageing⁷ och Newbreed.⁸ Grupperna har fokus på åldrande utifrån ett tvärvetenskapligt perspektiv. Det finns från alla intressenter ett intresse av ett utökat samarbete mellan forskare och företag. Syftet är att samarbetet i förlängningen ska bidra till att utveckla teknologi och lösningar som möter de behov som finns hos äldre och funktionsnedsatta.

Testbädden har ett samarbete med AI Impact Lab, som är en strategisk satsning från Örebro universitet och Region Örebro län. AI Impact lab ingår i den nationella innovationssatsningen AI innovation of Sweden och syftar till att göra Örebro till ett AI-nav. Örebro universitet och Region Örebro län satsar 2,5 miljoner kronor på att starta AI Impact Lab, en miljö för kunskapsöverföring mellan akademi, företag och offentlig sektor inom artificiell intelligens.

I samarbete med Handelshögskolan vid Örebro universitet testas inte bara produkter, processer och arbetsätt. Det är lika viktigt att ställa frågor om integritet och etik. Om en äldre persons lampa tänds automatiskt för att förhindra fallolyckor leder det indirekt till att information om exempelvis sovvanor samlas in. Om sådan informationsinsamling inte var syftet från början och om brukare inte informerats om att data samlas in kan detta vara integritetskränkande. Samarbetet med Handelshögskolan har resulterat i riktlinjer för hur olika system skall designas för att ta hänsyn till integritetsfrågor. Redan idag finns riktlinjer, men det är riktlinjer som i första hand skyddar information och inte individers integritet. Det är därför viktigt att integritetslösningarna finns inbyggda i tekniken från början.

Att mäta är viktigt för att ta reda på om en produkt eller process fungerar som det är tänkt. Men det är lika viktigt att ta hänsyn till andra värden som kommer av ett test. Personalens medverkan gör att de lär sig hur en produkt fungerar. Samtidigt, genom att de involveras i testet, blir de bättre på att ställa krav på att tekniken skall anpassas till deras arbete och inte tvärt om. Det leder i förlängningen till bättre produkter, men också att den eventuella teknikskepsis som finns förbyts till teknikoptimism och ett större engagemang.

Näringsliv

Ett av Alfred Nobel Science Parks uppdrag är att arbeta aktivt med näringslivet, vilket möjliggörs genom ett brett kontaktnät och god kännedom om företagen. I testbädden blir detta uppdrag centralt då det är via innovatörer och företag som många produkter och tjänster utvecklas.

⁷ Forskarskolan Successful ageing ägnar sig åt forskning om åldrande och åldrandets möjligheter. Forskarna utvecklar teorierna om Successful ageing och relaterar till dem utifrån ett samtida nordiskt perspektiv. Forskarskolan är internationell med 18 doktorander från flera länder. Doktoranderna ägnar sig under fyra år åt sin egen forskning samtidigt som de ingår i programmets forskarskola.

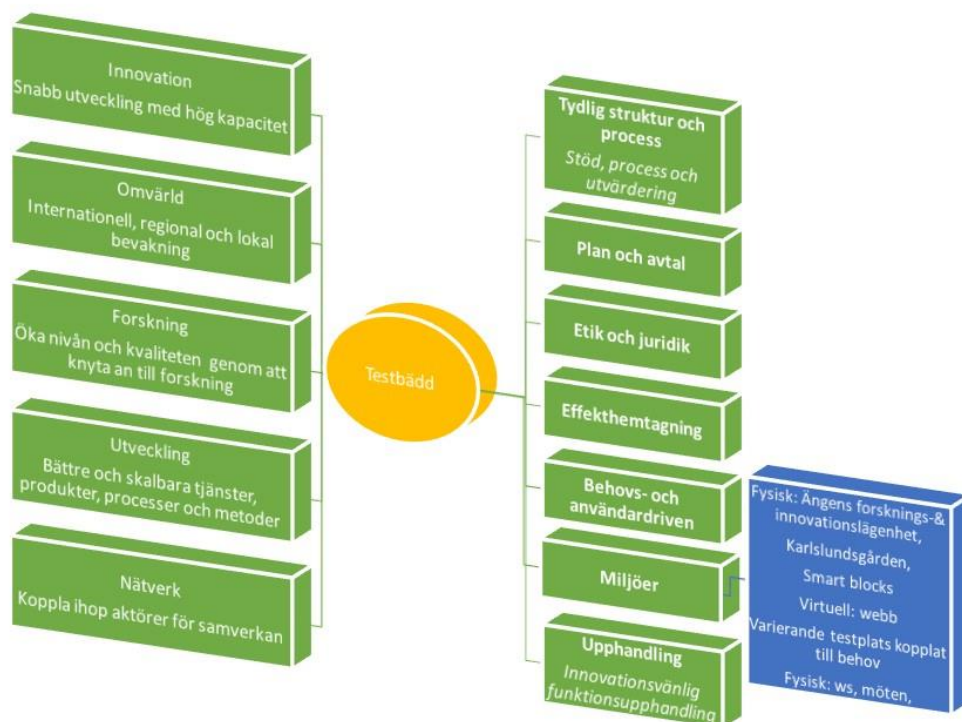
⁸ Newbreed är ett doktorandprogram med fokus på åldrande. Programmet är medfinansierat av EU-kommissionen genom utlysningen Marie Skłodowska-Curie Actions, Co-funding of Regional, National and International Programmes (MSCA COFUND). Programmet är organiserat i fyra tematiska områden: Åldrandets biologi, Åldrande från ett samhällsperspektiv, Åldrande och psykosocial anpassning samt Åldrande och den fjärde industriella revolutionen.

3.1 TESTBÄDDENS ROLL I DET REGIONALA INNOVATIONSSYSTEMET

Testbädden är en central del av omställningen till en mer digitaliserad och innovativ samhällsutveckling med användaren i centrum. Genom kopplingen till forskning och näringsliv finns möjlighet till en bättre omvärldsbevakning och strukturerad utvärdering av de idéer och prototyper som utvecklas inom ramen för verksamheten. Testbädden är därför en strategiskt viktig del av det kommunala och regionala utvecklingsarbetet som sker i skärningspunkten mellan digitalisering och välfärdspolitik. Även på nationell nivå kan verksamheten knytas till strategin för Smart specialisering och annat digitaliseringsarbete.

Testbädden drivs operativt av Alfred Nobel Science Park, som är en av regionens innovationsstödjande aktörer. Parken ägs i sin tur av Örebro kommun, Örebro universitet, Region Örebro län och Karlskoga kommun. Alfred Nobel Science Park är en plattform där akademi, näringsliv och offentlig sektor kan mötas för att utveckla och testa de idéer och lösningar som behövs för att möta framtidens utmaningar. Parken har flera olika profil- och kompetensområden varav Hälsa, vård och omsorg är ett. Inom detta område finns Testbädden Äldre och funktionsnedsatta som bemannas av koordinatörer från dels Alfred Nobel Science Park, dels Örebro kommun.

3.2 HUR ARBETAR TESTBÄDDEN?

Bilden ovan visar hur testbädden arbetar. Till vänster illustreras hur testbädden förhåller sig till omvärlden och till höger illustreras strukturen för testbäddens innehåll. Den blå boxen till höger illustrerar vilka testmiljöer testbädden använder.

Behovs- och användardrivnet

Testbädden är behovs- och användardriven med syftet att de saker som testas verkligen kommer till nytta. Och det är lättast att genomföra i miljöer som är så lika ett vanligt boende som möjligt, men samtidigt har möjlighet att genomföra olika uppföljningstest. Här är utarbetade metoder avgörande.

Arbetet med utvärderingen visar att det är viktigt att redan från start ta med användaren, vilket också inkluderar närstående och personal, i samband med utvecklingen av en produkt. Det handlar om att se nyttan med ett digitalt hjälpmedel. I regel märks effekterna av en insats först när projektet implementerats eller när en tid har passerat. Egentligen är det först då som effektmätningen blir intressant. Men för att se vilken effekt en insats eller ett projekt har måste det ske en mätning före insatsen och därefter behöver lämpliga indikationer tas fram för uppföljning. Det är därefter möjligt att följa ett projekt eller en insats och se om önskvärda resultat uppnås. Ibland kallas detta nyttorealiserings och handlar om att systematiskt säkerställa och optimera nyttan med förändringsarbetet.

Fysiska testmiljöer

Testbädd äldre och funktionsnedsatta ombesörjer att tester genomförs i dess rätta miljö. Beroende på vad som skall testas kan det vara på en dagrehab, på ett demensboende eller i en lägenhet. I dagsläget finns tre etablerade testmiljöer. **Ängens forsknings- och innovationslägenhet** finansieras av Örebro universitet, Örebro Kommun, Alfred Nobel Science Park, Länsgården Fastigheter AB och EU. Det är en av Europas största och mest innovativa anläggningar som innehåller flera olika former av boende, vårdcentral och kliniker för rehabilitering.

Innovationslägenheten är den miljö där utvecklare och användare av hjälpmedel möts. Lägenheten är en visningsmiljö som i första hand har ett pedagogiskt syfte – att påverka kunskaper och attityder till teknik. I Ängens forsknings- och innovationslägenhet visas och testas allt från enklare produkter till avancerade system. Testen innebär bland annat att äldre och funktionsnedsatta personer använder sig av en produkt eller ett system i en miljö som är så lik en hemmiljö som möjligt, eller att personal får öva på att använda nya lösningar. Med hjälp av utvecklade och beprövade metoder är det möjligt för både brukare och vårdgivare att ge feedback på en produkt eller ett system. På så sätt är det lättare att bedöma om något måste förbättras, förändras eller om en produkt kan sägas vara färdig för marknaden. Lägenheten ligger i ett 55+ boende och därmed är det en ständigt pågående verksamhet. Genom åren har det etablerats ett nätverk som gör det möjligt att koppla samman företag med kompletterande kompetenser.

Testbädden har ett etablerat samarbete med Länsgården Fastigheter AB. Tillsammans med Länsgården är det möjligt att testa och få fastighetsägarens kunskap och perspektiv på den digitala utvecklingen. Sedan 2018 pågår projektet **Smart Blocks** som syftar till att testa digitala och tekniska lösningar i Ängen-hälsans hus.

Tester anpassas utifrån ambitionen att de genomförs i en så verklighetstrogen miljö som möjligt. Ibland genomförs testerna i hemmiljöer, i andra fall i privata eller kommunala verksamheter. Alfred Nobel Science Park och Örebro universitet samarbetar också med kommunala **Karlslundsgården**, som är ett vård- och omsorgsboende där välfärdsteknik och digitala verktyg hela tiden utprovas med syfte att de boende skall känna trygghet, säkerhet och självständighet. Boendet har en digital inriktning. Det gäller att hela tiden tänka nytt, att våga testa nya grepp på alla nivåer. Både med

avseende på teknik, men också arbetsprocesser och andra system. Boendet har sensorgolv, VR-teknik och en rad andra digitala hjälpmedel. Huset är från början byggt för att anpassas till ny teknik och de behov som hyresgästerna har. Karlslundsgården har också möjlighet till vård på teckenspråk.

Tydlig struktur och process

Testbädden strävar hela tiden efter att arbeta med tydliga strukturer och etablerade processer. Det gäller allt från produktionsstöd till utvärdering. Det finns möjlighet att arbeta med planer och avtal där olika parter etablerar ett rättsligt förhållande till varandra. Det kan gälla mellan kommuner och entreprenörer, men lika gärna mellan testverksamheten och den klient eller brukare som använder en tjänst. Kunskap om etik och juridik är nära kopplat till frågan om avtal. Det finns därtill en rad etiska frågor som tillkommer när det gäller tillsyn, exempelvis rörande filmkamera för en person med demens.

3.3 VAD ÄR UTMÄRKANDE FÖR TESTBÄDD ÄLDRE OCH FUNKTIONSNEDSATT?

Leif Denti, forskare i innovationspsykologi vid Göteborgs universitet, genomförde våren 2019 workshoppar tillsammans med Alfred Nobel Science Park, Örebro kommun och Region Örebro län (välfärd och folkhälsa). Han ställde frågor om framgångsfaktorer, samverkan och metoder. I den rapport som följde kunde Denti konstatera att det fanns ett antal huvudsakliga förutsättningar för att en testbädd skall fungera väl. Workshopparna genomfördes med testbädden i Örebro, men resultatet är sannolikt giltiga för vilken testbädd som helst.

- Förstå behoven i samverkan,
- engagerade parter som hittat en fungerande samverkan,
- finansiering och personella resurser,
- användarbehoven i centrum,
- en strukturerad metod och
- stöd uppifrån och tillgång till en fysisk miljö.

Förstå behoven i samverkan

En förutsättning för att en testbädd skall fungera handlar om att förstå de inblandandes behov och intentioner. Det gäller att ställa sig frågan "what's in it for me?" till alla samverkande parter så att det blir tydligt vad varje intressent har för ingång och målsättning. Med ett gemensamt mål är det betydligt lättare att samverka.

Engagerade parter som hittat en fungerande samverkan

När det gäller engagerade parter som hittat en fungerande samverkan var kunskap om innovation, demografi, forskning, offentlig sektor och forskning nyckelkompetenser. Lika viktigt var det att människor med koppling till olika kontaktnätverk engagerades i arbetet. Genom dessa personers kontakter kunde testbädden fungera som en neutral mötesarena och koppla samman nätverken för att länka samma kunskap om äldre, funktionsvariation och/eller de utmaningar offentlig sektor har med näringsliv och entreprenörer.

Det är också viktigt att testbädden har ett tydligt mandat från politiker och tjänstemän för att kunna koppla samman projektet med andra verksamheter i kommunen. Som exempel nämns upphandlingsenheter, juridik och IT. Det är viktigt för att verksamheten skall ha möjligheten att bli permanent.

Finansiering och personella resurser

Det är grundläggande att det finns finansiering innan projekt sätter igång. Det är också betydelsefullt att det finns personer med en vilja att driva projektet och att dessa personer har en position där de kan anta rollen som drivande. Det är också viktigt att organiseringen är självständig i förhållande till dess finansiärer. Men självklart arbetar testbädden utifrån en målsättning att verksamheterna upplever ett värde av testbädden.

Användarbehoven i centrum

Det gäller att hela tiden utgå från användarnas behov. Det är helt nödvändigt för att minimera risken att de produkter som tas fram i samarbete med entreprenörer eller företag inte skapar den nytta på marknaden som det var tänkt. För att säkerställa att så sker gäller det att implementera en metod som säkerställer att användarnas behov ställs i centrum.

En strukturerad metod

När testbädden kartlagt ett behov kan testet se olika ut beroende på vad som är målet. Det kan vara helt olika test för införande av en organisationsförändring eller test av en produkt som exempelvis en läkemedelsrobot. Att arbeta med en strukturerad metod gör att man kan dra lärdomar från olika test och med tiden lär sig testbädden hur och på vilket sätt test av olika typer av produkter lämpligast genomförs. Det är viktigt med tydliga roller och ansvar, att det finns tydliga avtal och att rätt testpersoner ingår i studien.

Stöd uppifrån och tillgång till en fysisk miljö

Det är centralt att testbädden har ett tydligt stöd från alla nivåer. Stödet behöver komma från politiken genom tydliga styrdokument, från högre tjänstemannanivå och hela vägen ner i organisationerna. Det är också viktigt att det finns en fysisk testmiljö och att den är så lik en verklig miljö som möjligt.

3.4 VILKA MÖJLIGA HINDER FINNS FÖR ETABLERING AV EN TESTBÄDD?

Leif Denti frågade sig också vilka möjliga fallgropar som är finns. I samband med den workshop som genomfördes identifierades fyra punkter:

- Brist på samsyn
- Förändringspsykologi
- Brist på stöd uppifrån
- Undvika att titta inåt

Brist på samsyn

Om ett test saknar samsyn med avseende på metod och mål kan det leda till att deltagare lämnar. Det är helt centralt att förstå de olika aktörernas behov och finna en samsyn kring vad som skall göras, och hur det ska göras.

Förändringspsykologi

En väl etablerad sanning när det gäller förändring är att tekniken står för endast tio procent av förändringen. Hela nittio procent handlar om hur en verksamhet skall förhålla sig till förändringen. Dialog och förankring är avgörande för att implementering skall vara möjlig.

Brist på stöd uppifrån

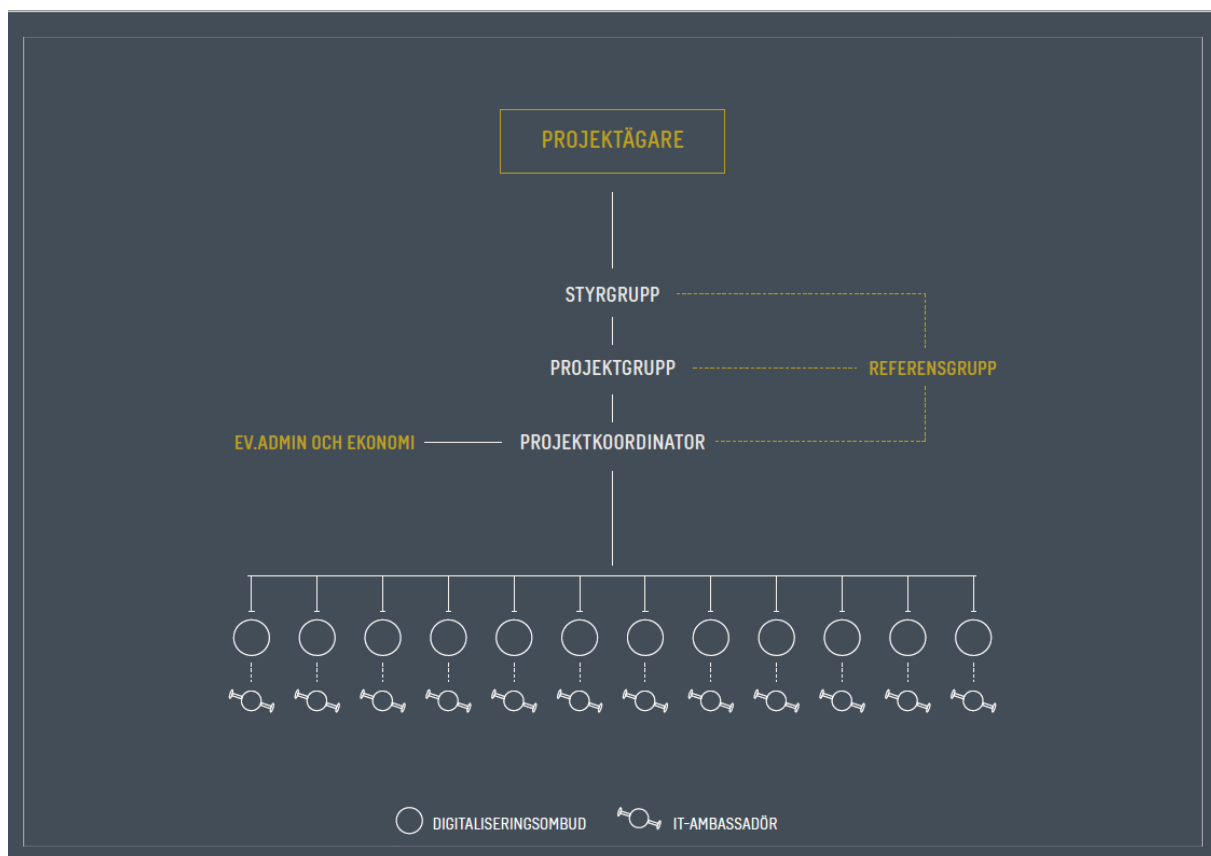
Om det saknas stöd för verksamheten kan det i värsta fall leda till att pengar omfördelas och testbädden går miste om finansiering. Det är därför viktigt att veta vilka personer som sitter på de poster som beslutar om exempelvis finansiering. Det är personer som emellanåt byts ut av olika anledningar.

Undvika att titta inåt

Slutligen är det viktigt att hela tiden vara ödmjuk och lära av den egna organisationen. Det handlar om att hela tiden söka möjligheter att förbättra sig. Det är också viktigt att ha koll på vad som händer i omvärlden, att söka efter möjliga samarbetspartners och samverka med andra befintliga verksamheter. Det innefattar även att bevaka och lära av andra liknande testbäddar för att på bästa sätt utveckla den egna verksamheten.

4. SWECOS FÖRSLAG TILL STRUKTUR, FINANSIERING OCH ORGANISATION

I följande kapitel presenteras Swecos förslag till struktur, finansiering och organisation för utvecklingen av testbädden. Förslaget är att utvecklingen sker genom ett projekt där samtliga kommuner involveras på såväl strategisk nivå som verksamhetsnivå. Genom förslaget balanseras behovet av en gemensam strategisk inriktning och behovet av verksamhetsnära kunskap och förankring.

4.1 REGION ÖREBRO LÄNS ROLL I DEN REGIONALA TESTBÄDDEN

Region Örebro län är projektägare

Swecos förslag är att Region Örebro län äger projektet. I den regionala utvecklingsplanen ges Region Örebro län ett särskilt uppdrag att samordna det regionala utvecklingsarbetet och specifikt att samordna genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin. Men det är inte den huvudsakliga anledningen till att projektägarskapet bör ha sin hemvist hos regionen.

Anledningen är kommunernas ekonomiska situation och en farhåga att kostnaden blir för hög i relation till vinst eller nytta med samverkan. Ett ägarskap som bygger på att varje kommun går in med en viss ägarandel är möjlig, men då inställer sig frågan: skall alla kommuner gå in med lika

mycket? Om inte, då uppstår frågan hur denna andel skall viktas. Det finns en risk för att kommunernas ekonomiska situation kommer att förändras ytterligare vilket skulle kunna leda till förhandlingar om vilken kommun som skall betala mer eller mindre. Sweco föreslår istället en finansiering som bygger på att varje kommun tillsätter en tjänst eller en del av en tjänst: ett digitaliseringsombud. I kommande avsnitt beskrivs projektorganisationen och de roller som föreslås ingå i den.

Styrgruppen består av representanter från de organisationer som äger hela eller delar av projektets resultat. Region Örebro Län innehar ordförandeposten i egenskap av projektägare. Gruppen bör omfatta personer och intressenter som har någon form av påverkan eller beslutsrätt i projektet. För att implementeringen av projektresultaten skall bli framgångsrik krävs också att styrgruppsmedlemmarna har mandat att initiera eller genomföra implementeringsprocessen i sina hemorganisationer. Det innebär att styrgruppsmedlemmarna bör befinna sig på strategisk nivå i sina hemorganisationer, exempelvis förvaltningschef. Styrgruppen ansvarar för att stötta projektgruppen med beslut, prioriteringar och riktning. Styrgruppen bör ha representanter från:

- Region Örebro län, Regional utveckling, Välfärd och folkhälsa
- Örebro universitet
- Alfred Nobel Science Park
- Representant eller representanter från kommunerna (kan vara ett ambulerande representantskap)
- BRO-Business Region Örebro län

Projektgruppen ansvarar för att driva projektet operativt. Gruppen består av en **projektledare** som tillsammans med administratör och kommunikatör utgör kärnan i projektgruppen. I projektgruppen bör det finnas representanter från:

- Digitaliseringsombuden
- Ängens forsknings- och innovationslägenhet
- Länsgården Fastigheter AB

Beroende på vilka projekt som tillfälligtvis drivs inom ramen för testbädden utses processledare för dessa projekt. Det kan vara processledare som hämtas från Regionen (exempelvis från BRO), universitetet (AI Impact Lab) eller andra samarbetspartners.

Det är projektledarens uppgift att ha möten med styrgruppen varje månad, uppdatera medlemmarna om projektets status och diskutera projektets framtid. Projektledaren har också ansvaret att sammankalla digitaliseringsombuden en gång i månaden för avstämningar.

Referensgrupper

Referensgrupper kan knytas till såväl testbäddens mer permanenta arbete som till enskilda utvecklingsarbeten eller projekt som sker inom ramen för testbädden. Det behövs sannolikt olika referensgrupper för olika utvecklingsarbeten som drivs inom testbädden.

4.2 KOMMUNERNAS ROLL I DEN REGIONALA TESTBÄDDEN

I den enkätundersökning som Sweco genomförde i samband med rapporten och som fokuserade på kommunernas möjlighet att delta i en regional testbädd framkom att det fanns ett intresse för samverkan med forskning och näringsliv. När Sweco frågade närmare vad detta samarbete skall bestå i framfördes behovet av en kontaktperson och att det skall finnas tydliga rutiner för hur samverkan skall genomföras. Sweco föreslår att en sådan kontaktperson förkroppsligas genom ett digitaliseringsombud.

Sweco föreslår en struktur med digitaliseringsombud och IT-ambassadörer i varje kommun. Syftet med strukturen är dels att testbädden ska få tillgång till verksamhetsnära behovsanalyser och kunskap, dels att de nya lösningar som produceras i testbädden ska kunna implementeras på ett effektivt sätt. Digitaliseringsombuden och IT-ambassadörerna utgör en struktur för att snabbt nå ut med kunskap om hur nya lösningar fungerar och ska användas. Strukturen kan också användas för att genomföra generella kompetenshöjningar bland medarbetarna inom digitala verktyg och arbetssätt.

Digitaliseringsombud

Även om Region Örebro län är projektägare är det viktigt att kommunerna bidrar till testbädden. Projektet behöver samordnas genom att varje kommun utser ett digitaliseringsombud. Det är en person som har två roller. Dels skall personen fungera som en koordinator mellan kommunen och testbädden, dels ska personen fungera som ett lokalt IT-stöd. Digitaliseringsombuden kommer att ingå i ett nätverk som skapar en känsla av kollegialitet och möjlighet till erfarenhetsutbyte.

Det är viktigt att den person som fungerar som kommunens koordinator är placerad i en position som medför en överblick av kommunens arbete. Redan idag finns ett etablerat kommunalt nätverk som arbetar på uppdrag av socialcheferna för att stödja utvecklingen inom område hälsa och välfärdsteknologi med syfte att uppnå målen i Vision e-hälsa 2025. Sweco föreslår att kommunerna utvidgar tjänsten som redan finns i detta nätverk för att också inbegripa den koordineringstjänst som blir en länk mellan kommunen och den regionala testbädden. Alternativt kan kommunen utse en ny tjänst som har rollen som koordinator. Det är oavsett viktigt att personen har ett klart mandat och möjlighet att ägna sig åt sin tjänst minst en dag i veckan av sin arbetstid. I vissa kommuner kan tjänsten behöva utökas beroende på kommunens egen målsättning och ambition. En av deltagarna på en workshop uttrycker behovet av en koordinator på följande sätt när en samordnande person diskuterades:

”Det är ombuden som känner till vad som händer i de respektive kommunerna. De har koll på lokala förutsättningar och känner till olika lösningar. Om de ingår i ett nätverk kan tipsa varandra om tekniska lösningar, personal och andra saker som är viktigt. Ombuden behöver hela tiden uppdatera sig och behöver därför besöka mässor, göra studiebesök hos ESF-projekt och liknande. På så sätt är de en resurs för testbäddens omvärldsbevakning”.

IT- ambassadör

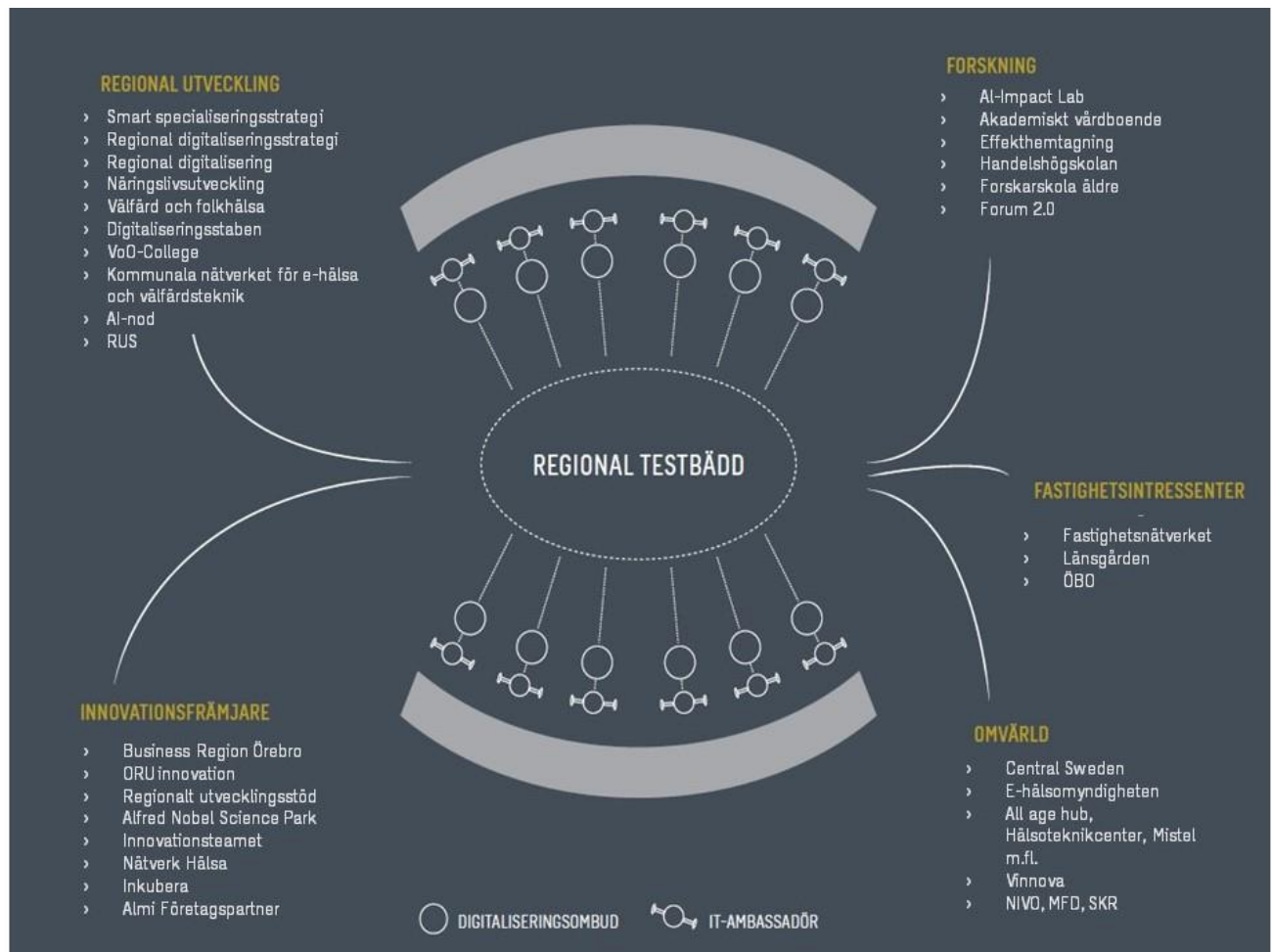
Om digitaliseringsombudet är länken mellan kommunen och testbädden är IT-ambassadören länken mellan ombudet och de anställda i kommunen. Sweco föreslår att IT-ambassadörerna rekryteras bland medarbetarna i kommunernas verksamheter. Varje kommun får då ett digitaliseringsombud och en eller flera IT-ambassadörer. Digitaliseringsombudet och IT-ambassadören har ett nära

samarbete. IT-ambassadörerna är en grupp som är litet mer intresserade av teknik än andra, som kan felsöka, lära andra medarbetare hur ett system fungerar och rapportera till digitaliseringsombudet när viss välfärdsteknik inte fungerar som det var tänkt. De kan också genomföra kompetenshöjande insatser för sina kollegor på arbetsplatsen när nya lösningar ska införas. Sammanfattningsvis har de den verksamhetsnära kunskap som behövs för att implementeringen av nya lösningar skall kunna ske på ett sätt som tar hänsyn till både verksamheternas och medarbetarnas behov. De tillhandahåller därtill en struktur för att bevaka och förmedla verksamheternas behov och förutsättningar till digitaliseringsombuden. Swecos erfarenhet är att lösningar som är sprungna ur en problemformulering som är väl förankrad hos – kanske till och med skapad av – medarbetarna är enklare att implementera än lösningar som upplevs som en pålaga uppifrån.

I några projekt som Sweco utrett visar det sig att personal haft betydande kunskapsbrister när det gäller digital teknik. I några fall har det lett till att flera tusen personer behövt utbildats i grundläggande kunskaper. I en mindre kommun kan det räcka med några utbildningar av digitaliseringsombudet och uppföljande utbildning genom IT-ambassadören. Det är i regel lättare att berätta att man inte kan för en person som står en närmare i organisationen. Och det är också lättare för en ambassadör att lära ut då denne sannolikt har en god förståelse för medarbetarens kunskapsnivå.

4.3 TESTBÄDDEN I FÖRHÅLLANDE TILL OMKRINGLIGGANDE STRUKTURER

Nedan illustreras hur testbädden förhåller sig till omvärlden, fastighetsintressenter och det övriga innovationsfrämjande systemet.

4.4 HÅLLBARHET I FÖRSLAGET

När man talar om hållbarhet brukar man dela in hållbarhetsarbetet i tre huvudsakliga dimensioner: ekonomisk, miljömässig och social hållbarhet. Den holistiska förståelsen av hållbarhetsbegreppet innebär att samhälllig progression inte sker på bekostnad av klimatet, mänskligt välbefinnande eller social rättvisa. Det innebär också att tidshorizonten utvidgas för att omfatta framtida generationer. Trots att det finns många olika sätt att förstå de olika dimensionerna av hållbarhetsbegreppet har världen kunnat samlas kring en gemensam förståelse och färdplan: Agenda 2030 och de globala hållbarhetsmålen.

Bild: Agenda 2030 och de globala hållbarhetsmålen

Det förslag som Sweco lämnat för organisationen av det regionala samarbetet kring testbädden bidrar på flera sätt till förverkligandet av Agenda 2030. Nedan beskrivs några av de hållbarhetsperspektiv som är mest relevanta för testbädden.

Mål 3: Hälsa och välbefinnande

Ytterst handlar samarbetet kring testbädden om att alla invånare i regionen ska ha en jämlik tillgång till hälsa och välbefinnande, oavsett ålder eller funktionsnedsättning. Genom testbädden används de gemensamma resurserna på ett effektivt sätt för att utveckla och testa innovationer som kan komma alla länets invånare till gagn.

Mål 5 och 10: Jämställdhet och jämlikhet

Tillgången till digitala kompetenser och verktyg är ojämnt fördelad i samhället, vilket i sin tur skapar en ojämlikhet i tillgången till samhällets och det offentliga digitala platser, tjänster och varor. Ytterst kan detta beskrivas som en klassfråga där personal inom arbetaryrken har lägre digital kompetens och tillgång till den digitala världen än personal inom tjänstemannayrken. Detta samverkar med och förstärks av andra diskrimineringsgrunder så som ålder och kön. Exempelvis är kvinnor överrepresenterade inom offentligt finansierade arbetaryrken såsom undersköterska och

vårdbiträde. En undersköterska som ber sin arbetsgivare om en ny dator ifrågasätts i många fall mer än en tjänsteman som gör samma sak – trots att datorn är ett centralt arbetsredskap för båda.

Förslaget med digitaliseringsombud och IT-ambassadörer bidrar till att stärka den digitala kompetensen bland de grupper som ofta är nedprioriterade när det kommer till tillgång till digitala verktyg och digital kompetens. Det bidrar också till att ny välfärdsteknik kan implementeras i verksamheterna mer effektivt, vilket i nästa steg stärker en jämlik tillgång till tekniken bland regionens invånare.

Mål 9, 12 och 13: Ekologisk hållbarhet

Samarbete kring testbädden är inte bara effektivt sett till de ekonomiska resurserna, utan också sett till ekologi och miljömässig hållbarhet. I mångt och mycket kan testbädden beskrivas som en struktur för kvalitetssäkring. Genom strukturen med digitaliseringsombud och IT-ambassadörer säkerställs att idéer och prototyper utgår från ett reellt behov, samt att mottagarkapacitet finns bland de som ska arbeta med den färdiga lösningen. Genom samarbetet med akademi och näringsliv används samhällets samlade resurser på ett effektivt sätt. De lösningar som kommer ut på andra sidan testbädden har mycket goda förutsättningar att faktiskt vara väl anpassade efter de behov som regionens invånare, medarbetare och verksamheter har. Jämfört med en lösning där varje kommun själv ska stå för behovsanalys, test och förberedelse för implementering är det sannolikt mycket färre lösningar som måste kasseras eller bytas efter en kort tid. Istället produceras lösningar som håller länge.